

✿ BUDAVÁRI ✿

2023. 10-11. ✿ IV. ÉVF. 5. SZÁM

# SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS  
MAGAZIN



## LENYÜGÖZŐ A SZENT ISTVÁN-TEREM

INTERJÚ SZILÁGYI ÁRON HÁROMSZOROS OLIMPIAI BAJNOK VÍVÓVAL

### Újjászületések

Csúcsdíszek  
a Dísz téren

### A szabadság szimbóluma

Az 1956-os forradalom  
a budai Várban

### József nádor

Kiállítás a legmagyarabb  
Habsburg életéről

NP  
NEMZETI  
HAUSZMANN  
PROGRAM



BUDAVÁRI  
PALOTANEGYED



# KEDVES OLVASÓ!



12



28



20



26



30

## TARTALOM

### LÉLEKZET

- 4 A budai Vár mindig az életem része volt – interjú Szilágyi Áronnal
- 16 A szabadság szimbóluma: a budai Vár
- 18 Mahunka Imre – Az adakozó bútorgyáros
- 22 Emlékérme készült a Lovardáról

### KIRÁLYOK VÁRA

- 8 Királyné, özvegy, kormányzó

### MŰSZÁK VÁRA

- 12 Népballada a szerelemről

### KARIKATÚRA

- 15 Balázs Béla

### ESEMÉNYEK

- 20 *Vagyok, aki vagyok* címmel nyílt képzőművészeti kiállítás az YBL6-ban

- 25 Éljük át az élő zene örömét – Wolf Kati a Várkert Bazárban
- 28 József nádor nyomában
- 33 Zenés díszőrségváltás a Szent György téren

### AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 24 Hírek a Budavári Palotanegyedből

### ÚJJÁSZÜLETÉSEK

- 26 Csúcspdíszek a Dísz téren
- 30 Griffmadár, kagylók és akantuszlevelek az egykori Honvéd Főparancsnokság tetőzetén

### BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 34 A koronázatlan király étele

### KÖZELKÉPEK

- 35 Keresztrejtvény

Mielőtt belelapoznánk magazinunk legfrissebb, őszi lapszámába, röviden érdemes visszatekinteni a mögöttünk hagyott hónapok történéseire. Az idei nyár talán a megszokottnál is mozgalmasabb volt. A Nemzeti Hauszmann Programban megújult épületek, a csodás panoráma, a Sándor-palota előtti zenés őrségváltások és színes programkínálatunk ismét több tízezer hazai és külföldi látogatót vonzott a Budavári Palotanegyedbe.

Az egyre növekvő érdeklődéssel mi is igyekszünk lépést tartani, ezért a közelmúltban egy új kiállítóhellyel gazdagítottuk a városrészt. A Várkert Bazárban megnyílt YBL6 Művészeti Tér a képzőművészeti kiállítások mellett információs szolgáltatásokkal is várja a megújuló Budavári Palotanegyed látogatóit. Magazinunkban bemutatjuk a művészeti tér legújabb kiállítását, melynek értékes darabjait Jáky Balázs műgyűjtő bocsátotta rendelkezésünkre.

Büszkék vagyunk rá, hogy az újjászülető városrészt nyáron a nagyvilágnak is meg tudtuk mutatni, amikor a budapesti atlétikai világbajnokság maratonfutói a főváros ikonikus helyszínei között a Várkert Bazárt is

érintették. Maradjunk még a sportnál, hadd ajánljam figyelmükbe címlapos interjúmat, amelyet Szilágyi Áron háromszoros olimpiai bajnok világlklasszis kardvívóval készítettünk. A beszélgetés apropóját egy megtisztelő látogatás adta, amikor is a milánói világbajnokságon aranyérmes szerző vívóinkat láthatuk vendégül az eredeti formájában megújult Szent István-teremben.

A Magyar Nemzeti Bankkal együttműködésben kiadott emlékérmesorozatunk első darabján a Szent István-terem szerepelt, most elkészült a sorozat újabb gyöngyszeme, ezen az újjáépített Lovarda található. Az érmét, amelyet magazinunkban is bemutatunk, már meg is vásárolhatják értékesítési pontjainkon.

Őszi lapszámunk mindezekon kívül is számos izgalmas olvasnivalót tartogat. Beszámolunk a Várkert Bazár Gloriettjén nyílt legújabb szabadtéri kiállításunkról, amelynek tablóján a városépítő József nádor életművébe nyerhetünk betekintést; érdekes cikkben foglaljuk össze a Vöröskereszt Egylet egykori székházának történetét, mely a Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhe-



tően születik újjá; és természetesen megemlékezünk 1956 októberének hőseiről is.

Magazinunkhoz jó olvasást és kellemes időtöltést kívánok!

*Fodor Gergely  
kormánybiztos,  
a Várkapitányság vezetője*

### BUDAVÁRI SÉTÁK, IV. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365  
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Főmunkatárs: Csermely Gábor Vezető szerkesztő: Tallér Edina

A szerkesztőség munkatársai: Ayhan Gökhan, Borbényi Györgyi, Gyarmati Krisztina, Leitner Karina, Nagy Nándor, Németh Mónika, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda, Virág Csilla Fotók: Kárász Karolina, Alamy, Fortepan, MTI, Shutterstock, Várkapitányság archívum, Wikimedia Commons, Petőfi Irodalmi Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című **online magazinműsorunkat** YouTube-csatornánkon, és **iratkozzon fel hírlevelünkre!**



hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu



# A BUDAI VÁR MINDIG AZ ÉLETEM RÉSE VOLT

INTERJÚ SZILÁGYI ÁRONNAL

A Budavári Palotanegyed vendége volt nemrégiben több, világbajnok társával együtt Szilágyi Áron. Háromszoros olimpiai és háromszoros világbajnok kardvívónk a Szent István-termet és a Mátyás kútját is megtekintette. Elismerően beszélt arról a fejlődésről, amelyet a budai Vár környezetében tapasztalt.

Szerző: Szetey András

**T**ermészetesen a vívás is a beszélgetés tárgya volt, de a világ egyetlen olyan férfi vívójától, aki egymást követő három olimpián egyéni számban szerzett aranyérmét, először mégis arról érdeklődtünk, mi jut eszébe, mit gondol a budai Várról.

„Erre olyan választ kell adnom, amely nem igazán lesz különleges. Nekem ugyanis a Vár a lenyűgöző eleganciájával és fekvésével valahogy mindig természetesnek számított. Ennek persze az lehet az oka, hogy budai gyerek vagyok. Itt születtem, itt nőttem fel, és most is itt élek. Úgyhogy nekem a Vár valahogy mindig az életem részének számított. Ezen a környéken látogattam először múzeumba, itt volt az első randevúm, és az első pohár bort is erre felé ittam meg. Számos külföldi ismerősöm akad a világ szinte minden pontján, és sokan érdeklődtek arról, mit kell megnézniük, amikor Budapesten járnak. Erre kivétel nélkül mindig azt válaszolom: amit mindenképp látni kell, az a Vár. A páratlan hangulatával és kilátásával, a csodás műemlékeivel, na meg a kivételes utcácskáival, házaival, éttermeivel, kávézóival” –



➤ A Szent István-teremben tett látogatásuk után a világbajnok sportolók aláírták az ajándékba hozott mezeket

mondta az ország egyik legnépszerűbb sportolója.

Szilágyi Áron hozzátette azt is, hogy a Szent István-terembe lépve őszintén meglepődött. Már az is feltűnt neki, hogy a környék egyre különlegesebben és szebben alakul át, megőrizve hallatlan eleganciáját. De a kivételes terem őt is lenyűgözte, továbbá az az elképesztő, precíz rekonstrukció, amely bemutatja, hogy milyen volt ez a terem egykor, mennyire fenséges. „Jó azt látni, hogy a budai Várban folyamatos a munka, a fejlődés és a régi kor hagyatékának a visszahozatala” – jegyezte meg az olimpiai bajnok.

Ezt követően természetesen a vívásra és az életére terelődött a szó. Ebben az esztendőben három olyan momentumot ragadtunk ki, amely emlékezetesnek számít a Vasas 33 éves sportolójának életében.

Az első a márciusi, budapesti Gerevich–Kovács–Kárpáti-kardversenyhez köthető. A BOK Csarnokban Szilágyi Áron címvédőként lépett pástra, egyébként – bármilyen hihetetlen is ez az ő esetében – tavaly nyerte meg pályafutása során először ezt a versenyt. A legjobb négyig kiközvetett úton haladt Decsi András tanítványa: az elődöntőben a koreai Gu Bon Gil következett, de a világlklasszisnak esélye sem volt a magyarral szemben. Aztán a fináléban jött az a grúz Szandro Bazadze, aki azóta is vezeti a világranglistát. 9:5-re Szilágyi Áron vezetett, aztán fair play díjat érően engedett egy tust ellenfelének. Ennek az oka egy technikai hiba volt, ám ez manapság előfordul, visszaadni ezért pedig nem szoktak találatokat, pláne ilyen helyzetben. A grúz klasszis ezután 14:10-re fordított, csakhogy még nem volt

**SZILÁGYI ÁRON HUSZONKÉT ÉVESEN SZEREZTE MEG ELSŐ OLIMPIAI ARANYÉRMÉT LONDONBAN, AHOL MAGABIZTOSAN MENETELT A FELEJTHETETLEN DÖNTŐIG.**





vége. A meccs befejeztével 15:14-es magyar sikernél fogott kezét a két rivális.

„A fináléban visszaadott tusomról beszéljünk? Szandro egyértelműen eltalálta a sisakomat. Látta a bírő, tudtuk mindketten, de nem jelzett a gép. Ilyenkor a szabály az, hogy mivel csak az én lámpám égett, meg kell adni a találatot a javamra. Számomra természetes volt, hogy azonnal visszaadom. Aztán 10:14 után bejöttek az eltervezett akcióim, az pedig eszembe se jutott, hogy feladjam a meccset, ilyen sosem teszek. Egyébként is, a hazai környezet engem tényleg nagyon motivál. És ez nemcsak a világbajnokságok esetében igaz, hanem a világkupák idején is. Bennem valami olyasmi játszódik le ilyenkor, hogy az emberek azért jöttek el ide, hogy engem, a csapat esetében bennünket győzni lássanak. Minden valószínűség szerint ennek tudható be az is, hogy a tőlem megszokottnál erőteljesebben ünnepeltem az utolsó, Szandro elleni tusomat követően” – mesélte Szilágyi Áron.

Nem kötődik a vívásához, Szilágyi Áron életéhez viszont feltétlenül, hogy májusban megszületett a kisfia, Szilágyi Leó. Így beszélt minderről:

„Leó születése természetesen az én életemet is megváltoztatta. Valamennyi programomat úgy próbálom megtervezni, hogy minél többet lehessünk közösen, mert az együtt-

lét minden pillanata csodálatos. Na jó, az igazsághoz hozzátartozik: az éjszakákat a feleségem, Betti vállalja. Mindezt azért, hogy én pihenni tudjak. Különben Leó megszületése a vívás terén is komoly motivációt adott nekem, ami kicsit engem is meglepett. Ugyanis amikor el kell utaznom a versenyekre, kutya kötelességemnek érzem, hogy ne térjek haza üres kézzel. Jelen esetben ez arra vonatkozik, hogy érmet tudjak



**A MILÁNÓI VÍVÓ-VILÁGBAJNOKSÁGON A MAGYAR FÉRFIKARDCSAPAT KOREA ELLEN NYERT A DÖNTŐBEN.**

👉 **Szilágyi Áron és a grúz Szandro Bazadze a Gerevich-Kovács-Kárpáti férfikard-világkupán**

hazahozni ajándékba, tehát legyen valami értelme a távol töltött időnek. Egyébként Leó éppen a napokban fordult meg először, úgyhogy nagy volt otthon az öröm.”

A július végi, milánói világbajnokságon Szilágyi Áron egyéniben bronzérmet, a Decsi Tamás, Gémesi Csanád, Szatmári András összetételű csapattal pedig aranyérmet nyert. Tizenhét évesen, 2007-ben lett először csapatban világbajnok, most, tizenhat esztendővel később megismételte ugyanezt. A magyar csapatnak a döntőben sikerült legyőznie az örök rivális Dél-Koreát, amely már három világbajnoki fináléban múlt felül bennünket, és 2017 óta minden világvizsgát megnyert. Egészen júliusig. Az idei döntőben

👉 **A magyar férfikardcsapat tagjai: Szilágyi Áron, Szatmári András, Decsi Tamás és Gémesi Csanád**

👉 **Világbajnokok – köztük a háromszoros olimpiai bajnok Szilágyi Áron – is ellátogattak az újjászületett Szent István-terembe**

egymást múlta felül Csanád, András és Áron, majd 45:42-nél ünnepelt a magyar tábor.

„Megjártuk a poklot a csapatverseny első napján. Aki ismeri a kardvívást, az tudja, hogy amikor 40:39-nél lépsz pástra egy mindent eldöntő asszóban, ott bármi megtörténhet. Szerencsére én győzni

*A budai Vár páratlan hely a kilátásával, műemlékeivel, kivételes utcácskáival.*



tudtam a törökök elleni nyolcaddöntőben. De valahogy nem volt meg a csapaton belüli kémia. Aztán este olyasmi történt, ami korábban talán soha. Decsi András válogatott edző összeszedett mind a négyünket, és vacsora után kiültünk egy teraszra a szálloda közelében. András a maga visszafogott stílusában, de nagyon leszúrt minket. Talán azért ültek rendkívül pontosan a szavai, mert korábban soha nem tett ilyet. És már a másnapi felébredés után éreztem magamon és a társaimon, hogy itt minden rendben lesz. A Korea elleni döntőre pedig egész másként álltunk fel, mint korábban. Elengedtük a győzelmi kényszert, tudtuk, hogy ők jóval sikeresebbek, mint mi. Vívtunk. Akciódúsabban, bátrabban, mint korábban bármikor. Persze mellette ugyanolyan lelkesen. Látni lehetett, legalábbis én éreztem a koreaiakon, hogy úrrá lett rajtuk a bizonytalanság: itt akár ki is kaphatnak. Ettől kezdve lett nyert ügyünk. Szerintem visszafogottan, idősebb sportolók módjára ünnepeltünk, és



👉 **VILÁGBAJNOK VÍVÓK JÁRTAK A SZENT ISTVÁN-TEREMBE.**

azon az estén mindannyian nagyon boldogok voltunk” – mondta a népszerű kardvívó.

A jövőről is érdemes beszélni, hiszen egyre közelebb vagyunk a 2024-es párizsi olimpiához. Szilágyi Áron akkor még mindig csak 34 éves lesz, és ez kardvívásban korántsem számít matuzsálemi kornak. Példaként ott van két idősebb csapattársa is. Nem túlzás állítani, hogy a magyar sport- és a nemzetközi vívótársadalom számára Szilágyi Áron párizsi szereplése a legkiemeltebb események közé tartozik.

„Meg sem fordul a fejemben az olimpiai esélylatolgatás, egyébként sem szeretek számolgatni. Csapatban rendkívül motiváltak vagyunk, az biztos. Az is tény, hogy ha az első kettőben leszünk a világranglistán Párizs előtt, akkor a négy közé jutásért kaphatunk könnyű ellenfelet. Azt is tudom, hogy egyéniben az esélyesek közé tartozom. De én rendkívül földhözragadtan gondolkozom. Dolgozom a céljaimért, tudom, mi a feladatom, mikor kell jól teljesítenem. Az olimpiát, az olimpia hangulatát, az olimpiai mozgalmat nagyon sokra tartom, ez is tény. Ezért szeretnék dolgozni a NOB sportolói bizottságának tagjaként. A tokiói olimpia bebizonyított-

ta számomra, hogy igenis lehet jól teljesíteni egyéniben és a csapatban egyaránt. Elképzelhetőnek tartom a sportpolitikai munkám összeegyeztetését a későbbi versenysporttal is, de ez mind a jövő zenéje. Tényleg nem szeretnék most ezen gondolkodni. Beszéljünk minderről a párizsi olimpia után! Akár itt, a Várban” – tette hozzá Szilágyi Áron. 🌸





# KIRÁLYNÉ, ÖZVEGY, KORMÁNYZÓ

**Izabella a Jagelló-házból származó lengyel királyi hercegnő, I. Zsigmond lengyel király és Bona Sforza királyné legidősebb gyermeke volt. 1539-ben Szapolyai János magyar királlyal kötött házassága révén lett magyar királyné, aki a nem mindennapi kihívásokat meglepő ráteremttséggel tudta kezelni egész életében.**



Jagelló Izabella családján keresztül több szállal kötődött a magyar trónhoz. Apja, I. Zsigmond lengyel király még fiatalkorában töltött négy évet fivére, II. Ulászló magyar király budai udvarában 1498 és 1502 között. Ulászló utódja, a mohácsi csatában elesett II. Lajos Izabella unokatestvére volt. Kézenfekvő megoldásnak tűnt a Mohács utáni évtizedek során szétszakadt, polgárháború és török pusztítás által dúlt ország egyik királynak, I. Jánosnak, hogy pozícióját ezzel a házassággal, a lengyel trón-

hoz kötődő szálak erősítésével támogassa meg. Jagelló Izabellában olyan jegyesre lelt, aki a nem mindennapi kihívásokat ígérő királynéi életre ráteremtnek bizonyult.

A leendő királyné a lengyel királyi udvarban már ifjúkorától kezdve a legkiválóbb neveltetésében részesült. A krakkói palotában a kor reneszánsz szellemében tanították, amiben bizonyára nem kis szerepe volt édesanyjának, Sforza Bona milánói hercegnőnek. Anyanyelveként beszélt a lengyelt és az olaszt, ezek

mellett pedig latinul, németül és magyarul is kiválóan tudott.

Az udvari élet nem csak a kultúrában művelte ki. Fiatal éveit során szemtanúja lehetett, ahogy apja mellett anyja is szerepet vállalt a királyság kormányzásában. Az előtte álló női példa igen erős volt: a talpraesett Bona királyné saját diplomáciai hálózattal és komoly kormányzati befolyással rendelkezett. A királyi pár gyermekeik iránt táplált szeretete, jövőjük egyengetésébe és igazgatásába fektetett erőfeszítései példát

Forrás: Jagelló Izabella 1843; I. János: Magyar Nemzeti Múzeum

mutattak Izabellának, amit maga is kamatoztathatott később a csecsemőként királlyá váló János Zsigmond anyjaként.

## HÁZASSÁG ÉS URALKODÁS

1539-ben a húszéves királyné egy Krakkóba küldött követség kérte feleségül a magyar trónon ülő, az ország keleti része felett hatalmat gyakorló, 52 éves Szapolyai János részére. A tárgyalások elrendezése után Izabellát díszes társaság, többek közt Perényi Péter koronaőr, Homonnai Drugeth István zempléni ispán és Brodaries István váci püspök kísérte a Magyar Királyságba. A leendő királyné februári érkezése után először Budán, a Várban pihent meg hosszabb időre – noha ez is csak pár nap volt. Március másodikán, heteken át tartó előkészületek és diplomáciai tárgyalások után már Székesfehérváron volt a király és leendő hitvese, ahol megesküdtek, majd Izabellát magyar királynévá koronázták. Az esküvő után Budára vonultak a lakodalmat megtartani, pompás ünnepségsorozat keretében. Itt a meghívott nemesek, valamint a városok küldöttjei mind átadták díszes ajándékaikat: aranyozott, drágaköves kupákat, ezüsthüvelyes szabályt, drágakövekkel ékesített bicskát, veretes lószerszámmal felnyergelt lovat, díszes szőnyeget. A pár tiszteletére, az ara reneszánsz műveltségének szellemében Istvánffy Pál történetíró az első magyar nyelvű széphistóriát írta nászajándékként, a *Historia regis Voltert*, vagyis Volter király históriáját, mely kifejezetten a főszereplő szerelmes pár női tagját, Grizeldiszt (és így szimbolikusan Izabellát) dicsőítette. Ez a mű egy Európa-szerte népszerű irodalmi hagyományhoz csatlakozva, minőség-



☞ Jagelló Izabella (1519–1559) Barabás Miklós 19. századi magyar festő litográfiáján



☞ Szapolyai János Zsigmond, II. János néven magyar király, az első erdélyi fejedelem

ben attól semmiben el nem maradva, igazán királyi ajándékot jelentett.

Az esküvő, a koronázás és a lakodalom volt az utolsó olyan nagyszabású, díszes ünnepség, melyen az egész ország részt vett – még a Ferdinándot képviselő Habsburg követek is. A székesfehérvári bazilika és a budai Kirá-

**IZABELLÁT HÚSZÉVESEN, KRAKKÓBAN JEGYEZTÉK EL JÁNOS KIRÁLY KÖVETEI, ÉS 1539. MÁRCIUS 2-ÁN HÁZASSÁGKÖTÉSE ALKALMÁVAL MEGKORONÁZTÁK.**



☞ Szapolyai János (I. János magyar király) a Mausoleum Potentissimorum Regum metszete alapján

lyi Vár Izabella koronázásakor hosszú időre az utolsó pompázatos eseményét láthatta.

Az esküvő azonban kivívta a Magyarország nyugati része felett uralkodó I. Ferdinánd haragját, hiszen szánt szándékkal ellene ment az 1538-ban, a házasság előtt csupán egy évvel kötött váradai békeszerződésnek. Ennek értelmében I. János életében nyugodtan uralkodhatott az ország keleti felén, és halála után a birodalma Ferdinándra szállt volna, hisz utódja nem volt a korban már a békekötéskor is igen-igen benne járó királynak. Az Izabellával való házasság azonban egyértelműen a saját dinasztia indítását célozta, és erre nem is kellett sokat várni: 1540. július 7-én megszületett Szapolyai egyetlen gyermeke, János Zsigmond.

## UDVAR ÉS OSTROM BUDÁN

A házasság után a rövid közös uralkodás kezdeti időszakában János és Izabella kiépítették budai udvarukat, meghozzá igazi reneszánsz szellemben. A művészet és a kultúra virágzott ekkor a Várban, Mátyás király könyvtárát ismét használatba vették, sőt minden bizonnyal gazdagították is. Izabella kíséretében érkezett az udvarba Desiderio Bonin-

Wagner Sándor: Izabella királyné búcsúja Erdélytől, 1863, MTA Művészeti Gyűjtemény



segni itáliai festőművész is, továbbá a királyné köré sereglő humanista gondolkodók.

Az udvar azonban nem épülhetett hosszasan. János Zsigmond herceg 1540. július 7-i születése után mindössze két héttel apja, János király el is hunyt. Utolsó akarata szerint azonban arra szólította fel híveit, és főként a fia gyámjának kijelölt, jelentős politikai hatalommal bíró Fráter Györgyöt és Perényi Pétert, hogy Ferdinándtól tagadják meg a trónt, és arra fiát, a csecsemő János Zsigmondot ültessék. Így lett a frissen házasodott Izabella királynéból anyakirályné, újszülött gyermekének nemcsak anyai, de kényszerűségből politikai pártfogója is.

Ez a lépés nem meglepő módon feldühítette Ferdinándot, aki trónigényét fegyverrel kívánta érvényesíteni. Összehívta hát seregeit, és 1540 második felében megindult Buda felé. Október 21-én ostrom alá vették a Várat, a hevenyészetten összetrombitált és útnak indított sereg azonban nem járt sikerrel – a várvédők visszaverték őket a falakról, és több sikertelen kísérlet után, november 21-én a támadó sereg visszaindult Bécsbe, miután hírt kaptak róla,



hogy a török szultán 25 gályát indított a város felmentésére.

A következő évben azonban Ferdinánd ismét megkísérelte erővel bevenni a királyi központot, és seregei 1541. május 4-én ismét ostrom alá vették a Várat. A várvédők most is kitartottak a nyári hónapokon át, míg nem megérkezett Szulejmán szultán „felmentő” serege. A törökök körbevették az ostromlókat, akik így két tűz közé szorulva felmorzsolódtak. Ekkor azonban már Szulejmán úgy látta, hogy a jövőbeni Habsburg próbálkozásokat megelőzendő, szükség-szerű elfoglalnia a budai Várat. Így a jól ismert módon augusztus 29-én magához kérte az épp hogy egyéves János Zsigmondot, a gyerek anyját, az özvegy királynét és kíséretüket. Míg

➤ **I. Ferdinánd magyar és cseh király, német-római császár, (1526–1564)**

ők a tárgyaláson a szultánnal tartózkodtak, a török katonák elfoglalták a szinte védtelenül álló várat. A szultán ezután Erdélybe küldte Izabella királynét és az ifjú királyt, ezt jelölte ki nekik főúri székhelyükként.

### HATALMAK ÜTKÖZŐPONTJÁN

Izabella királyné belső gondolatairól, a helyzet megoldására irányuló sajtó vágyairól az időszakból keveset tudhatunk. Két év leforgása alatt királynévá koronázták, a gyermekágy során elvesztette új férjét, majd pár hónapos csecsemőjével nagyhatalmak és politikai intrikák ütközőpontján, egy várostrom közepén találta magát. Alighogy ez alól fellélegezhetek, újabb ostrom alatt álltak. Mindössze huszonnégy évesen, a nagypolitikában és az országigazgatásban alig kétvényi tapasztalattal várt rá a feladat, hogy gyermeke trónját, királyságát, de legfőképpen életét megóvja politikai manőverezései révén. Ebben az időszakban nemcsak a körülötte tornyosuló nagyhatalmaknak, az Oszmán és a Habsburg Birodalomnak, de az őt közvetlenül körülvevő férfi tanácsadóknak is kiszolgáltatott helyzetben volt, ahogy ezt számos, szülei-

Forrás: (Török miniatúra), 1558 körül: Szulejmán Könyve, Topkapı Múzeum v Szeráj, Isztambul; I. Ferdinánd: MNM

**AZ ERDÉLYI HÁROM NEMZET HÜSÉGET ESKÜDÖTT A KIRÁLYNÉNAK ÉS RÁKOS MEZEJÉN KIRÁLYUKKÁ VÁLASZTOTTÁK A CSECSEMŐ JÁNOS ZSIGMONDOT.**



➤ **Izabella királyné és a csecsemő János Zsigmond hódolata Szulejmán szultán előtt**

➤ **Rogendorff sikertelen támadása Buda ellen 1541-ben, Erhardt Schön fametszete 1542-ből**



➤ **Fráter György bíboros, esztergomi érsek, erdélyi kancellár**

nek írt levelében részletezte. Mindezek fényében senki nem róhatja fel neki, hogy uralkodása kezdeti éveinek zűrzavarában nem szilárdult meg az ifjú király uralma.

### AZ ERDÉLYI UDVAR

Az özvegy királyné II. János udvarát a kezdeti években Gyulafehérváron, a volt püspöki palotában rendezte be. Szűk egy évtizedet töltöttek itt, 1542-től 1551-ig. Ezt az időszakot két fontos tényező határozta meg Izabella számára: egyrészt szilárd utat kellett találnia fia bizonytalan jövőjének, másrészt pedig a fia gyámjaként, kormányzójaként kijelölt Fráter Györgyvel kellett dűlőre jutnia az uralkodás kérdéseiben. A néhai János király bizalmasával, a nagy hatalmú államférfival hamarosan megromlott a viszonyuk: a királynét tapasztalatlan, uralkodásra alkalmatlan, női szeszélyektől vezérelt, pénzszerésre igencsak hajlamos személynek bélyegezte, és próbálta minél inkább kizárni az új állam megszervezéséből. Már csak azért is jó oka volt erre, mert Fráter György kettős politikával viszonyult az őket közrefogó két nagyhatalom felé: míg az Oszmán Birodalom támogatását

➤ **Gyulafehérvár, Szent Mihály-székesegyház**

igyekezett megtartani, titokban azon munkálkodott, hogy Ferdinándnak juttassa át a gyermek király területeit. Politikai intrikái révén végül 1551-ben lemondatta János Zsigmondot, a királynét és a gyermeket az ország elhagyására kényszerítette. Ekkor Izabella, fiával az oldalán, visszatért Lengyelországba.

Fráter Györgyöt azonban még ebben az évben elérte végzete, a két színű politikai játszmáira gyanakodó németek meggyilkolták, Erdélyt Habsburg kézben hagyva. Uralmukat azonban nem tudták megszilárdítani, így az erdélyi rendek 1556-ban visszahívták a gyermek János Zsigmondot és anyját, aki innentől Erdély kor-

**JAGELLÓ IZABELLÁNAK NEM MINDENNAPI SORS JUTOTT, HATALMAS KIHÍVÁSOKKAL KELLETT MEGBIRKÓZNI, DE BEBIZONYÍTOTTA, HOGY KIRÁLYNÉI ÉLETRE TERMETT.**

mányzójaként gyakorolta fia hatalmát. Izabella ekkorra már a negyvenes évek friss özvegyénél jóval tapasztaltabb politikus, vezető volt: hamar megszilárdította hatalmát, és új udvart épített ki Gyulafehérváron. A rövid életű budai udvarának pompáját idéző, kulturálisan pezsgő, tudós társaságoknak, az intellektuális elitnek is



teret adó politikai központot hozott létre. Rá hárult a feladat, hogy Erdélyben azt a politikai, szellemi és kulturális közeget megteremtse, mely egy állam irányításához, virágzó működéséhez elengedhetetlen. 1559-es halála előtt úgy érezhette, élete munkája beérőben volt: fiára erős kormányzási alapot, egy új államot hagyott. ✿





# NÉPBALLADA A SZERELEMRŐL

BALÁZS BÉLA  
ÉS A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG



Ahány ház, annyi szokás, tartja a mondás. Ahány ház, annyi történet, tehetjük hozzá rögtön. Tudjuk-e, hol, milyen körülmények között írták a Nyugat folyóirat költői a verseiket? Tudjuk-e, hol döntötte el Balázs Béla, hogy megírja A kékszakállú herceg várát? A Vár alatt húzódo csendes és barátságos Logodi utca irodalomtörténeti események fontos helyszíne volt.



A Nyugat állandó munkatársa, a boldog-szomorú Kosztolányi Dezső énekelte meg csodálatos versében, a *Hajnali részegségben*. „Te ismered a házam / s ha emlékezni tudsz a / hálószobámra, azt is tudhatod, / milyen szegényes, elhagyott / ilyenkor innen a Logodi-utca, / ahol lakom.” Nem ő az egyetlen, aki beemelte a Logodi utcát a halhatatlanságba. A Szegeden született író, költő, filmesztéta, a *Valahol Európában* című, Radványi Géza rendezte filmklasszikus forgatókönyvírója, Balázs Béla 1908 és 1912 között élt a Logodi utca 85. szám alatt testvérével, a tragikus sorsú Bauer Ervin orvossal, elméleti biológussal. 1910-ben született, érzékeny tartalmú novellája címe is megidézi az utca nevét: *Történet a Lógody utcáról, a tavaszról, a halálról és a messzeségről*. Az elbeszélés nyíltszívű festőnőjét a költő és meseíró Lesznai Annáról mintázta.

## CSEND ÉS EGYSZERŰSÉG

Milyen volt a környezet, amelyben Balázs Béla alkotott? Erről első kézből, személyesen tőle kaphatunk választ. „Hanem a szobám szép. Buda: Lógody utca 85. Egy elhanyagolt, félig kert telken földszintes viskó, egy foltozó suszter a szomszédom. A felső végiben a kertnek egy parányi kocsmá, kuglizó. Ellátok a Vérmező fölött a hegyekre, és a szobámba török a nyugvó nap sugara. Intimitás, csend, tisztaság, egyszerűség:



☛ Balázs Béla Kaffka Margittal és Fenyő Miksával, a Nyugat alapító főszerkesztőjével egy vendéglőben

a munka feltételei” – rója be naplójába 1908-ban. Balázs Béla a kor legkiválóbb gondolkodóival és művészeivel, többek között Fülep Lajossal, Kodály Zoltánnal és Bartók Bélával ápolt jó kapcsolatot. Manapság nehezen hisszük el, hogy annak idején a zeneszerző-óriás, Bartók forradalmi zenéjét a közönség részéről értetlenség fogadta, nem tudtak mit kezdeni vele. Az őt körülvevő elutasításra maga Bartók panaszkodik nemegyszer a pályatársaihoz, közeli barátaihoz címzett leveleiben. „Minden találkozásból születik” – írta Ham-



☛ A *Történet a Lógody utcáról* című novellájának egyik szereplőjét (vagy festőnőjét) Balázs Béla a költő és meseíró Lesznay Annáról mintázta (Székely Aladár felvétele)

**BALÁZS BÉLA A KOR LEGKIVÁLÓBB GONDOLKODÓIVAL ÉS MŰVÉSZEIVEL, PÉLDÁUL FÜLEP LAJOSSAL, KODÁLY ZOLTÁNNAL ÉS BARTÓK BÉLÁVAL ÁPOLT JÓ KAPCSOLATOT.**

vas Béla barátja és munkatársa, Tábor Béla filozófus. Valóban, Bartók Bélának és Balázs Bélának sejtelve sem volt róla, megismerkedésükből milyen gyümölcsöző munkakapcsolat bontakozik ki. Balázs ismerte a szakmai elutasítást, volt róla tapasztalata, nemegyszer érte őt negatív bírálat. Balázs Béla különleges érzékelvel rendelkezett, hogy felfedezze a másik emberben a benne bujkáló tehetséget, pontosan mérte fel, milyen minőségű alkotóval áll szemben. Ez most sem volt másképp.

## SZOMORÚ MESE A SZERELEMRŐL

A *kékszakállú herceg vára* című alkotás története jól ismert. Női szereplője, a fiatal és szép teremtes, Judit, családjának hátat fordít, vőlegényét faképnél hagyja, hogy Kékszakállal élhessen az ő várában. Az új hódító otthonát különös hangulat lengi be. Judit hét, lakatra zárt ajtóval találja magát szembe. Oldalát fúrja a kíváncsiság: vajon mi rejlik az ajtók mögött? Unszolására a vár ura egymás után nyitja ki az ajtókat. Kínzókamra, fegyveresház, kincsesvár, virágoskert, könnyek tava tárul fel Judit szeme előtt. Az utolsó ajtó a régi asszonyok termébe nyílik, ami, mint sejthető, rá is veszélyként leselkedik. A nagy feszültséggel, feszesen megírt, a rémdrámák komorságát idéző *A kékszakállú herceg vára* rendkívül szimbolikus, a férfi-nő kapcsolat bonyolultságára vet fényt. Beavat az emberi psziché rejtelmei-



be. Naplójában Balázs Béla rengeteget vívódik az érzéseivel, töri a fejét a szerelemről és annak mibenlétéről. Mélyen, szinte már mániákusan foglalkoztatja, nem hagyja nyugton. Számtalanszor csalódik, elbizonytalanodik, és ennek hangot ad műveiben. Kapcsolatai olyan bonyolultak, mint amilyen bonyolult személyiség ő maga volt.

### GÉNIUSZOK TALÁLKOZÁSA

Balázs a szöveget először egykori kollégiumi szobatársának, közeli barátjának, Kodály Zoltánnak ajánlotta fel. Bár Kodály nagy elismeréssel fogadta a művet, nem vállalkozott a megzenésítésére. Miután Bartók megismerte Balázs új szerzeményét,



♣ **Bánffy Miklós igazgató és díszlettervező, Zádor Dezső főrendező, Bartókné Ziegler Márta, Kéméndy Jenő jelmeztervező, Bartók Béla és Egisto Tango karmester csoportképe A kékszakállú herceg vára ősbemutatója idején**



♣ **Székely Mihály mint a kékszakállú herceg és Némethy Ella mint Judit A kékszakállú herceg vára című operában**

## A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA BARTÓK BÉLA EGYFELVONÁSOS ÉS EGYETLEN OPERÁJA, BALÁZS 1910-BEN ÍRTA MEG AZONOS CÍMŰ MISZTÉRIUMJÁTÉKÁT.

nagy elragadtatással beszélt róla, mindenáron szerette volna megzenésíteni. Az ősbemutatót 1913 áprilisában Balázsnak *A szent szűz vére* című misztériumával együtt, a Fővárosi Orfeumban tartották, felemás siker-

♣ **A Vasárnapi Kör tagjai 1917-ben. Balról jobbra: Mannheim Károly, Fogarasi Béla, Lorsy Ernő, Nemes-Lampérth József, Stephani Elza, Schlamadinger Anna, Hajós Edit, Balázs Béla**



rel. A díszleteket a reneszánsz festészet, továbbá a napfényes Olaszország rajongója, a misztikus lelkületű, az álmokra és látomásokra fogékony festőművész és költő, Gulácsy Lajos tervezte. Balázst – méltatlan módon – sok kritika érte munkájával kapcsolatban, mígnem az egyfelvonásos opera önálló életre kelt, és elindult diadalútján. „A kékszakállú herceg vára című misztériumomat azért írtam, mert alkalmat akartam adni Bartóknak és Kodálynak, hogy színpadi mu-

szikát írhasanak. Nagyon sok embernek az a véleménye, hogy ezek a szövegek rosszak. Azonban, sajnos, abban az időben az írók még nem nagyon tolongtak Bartók Béla körül, mert futóbolondnak vagy rossz-hiszemű szélhámosnak tartották, úgyhogy nem volt más, akitől szöveget kaphatott volna. Most Bartók megírta balettjét, és megírta első operáját és kivívta magának azt az elismerést, amely zsenijének kijár. Az én szövegeim tehát betöltötték hivatásukat. Egyéb mondanivalóm róluk nincsen. Ha most már majd jönnek mások, akik szebb szövegeket írnak Bartók Béla számára, én csak örülni fogok” – írta elegánsan a költő.

Hogy hol született meg ez a remekmű? Ahol *A fából faragott királyfi* szövege, Balázs menedékül is szolgáló Logodí utcai otthonában. Ha egész életében nem ír mást, akkor is bérelt helye van a halhatatlannok páholyában. ✂

# BALÁZS BÉLA



**K**ossuth-díjas filmesztéta, író, költő, forgatókönyvíró, kritikus. 1884. augusztus 4-én született Szegeden, és 1949. május 7-én, Budapesten halt meg.

Budapesten az Eötvös Collegium tagja volt. Bölcsészdoktori diplomát 1909-ben szerzett. Középiskolai tanár, majd a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium munkatársa volt. 1919-től Bécsben a *Der Tag* című újság munkatársa volt, ekkor kezdett el filmelmélettel foglalkozni. Nevéhez fűződik a rendszeres, művészi igényű filmkritika megteremtése. Berlinben 1927-től 1931-ig a *Weltbühne* szerkesztőségi tagja, az *Arbeiter-Theaterbund Deutschland* művészeti vezetője volt. 1931-1945 között a moszkvai filmfőiskolán tanított. 1945-ben hazatért Magyarországra. A *Fényszóró* című kulturális lap főszerkesztője volt 1945 és 1946 között, majd az általa alapított Filmtudományi Intézet vezetője és a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára volt 1946-tól 1949-ig. A filmesztétika nemzetközileg elismert tudósaként több külföldi filmfőiskolán is tanított. Hirdette, hogy a film önálló művészet. Művei közül *A fából faragott királyfi* és *A kékszakállú herceg várát* Bartók Béla zenésítette meg. 1949-ben Kossuth-díjjal tüntették ki.

**Gaál Tibor** grafikusművész, Magyar Arany Érdemkereszttel kitüntetett portrékarikaturista. Évek óta dolgozik *Nagy magyarok* című portréorozotán, melynek darabjai történelmünk máig ható alakjait idézik meg. Rendszeres rovattal jelentkezik magazinunkban.



# A SZABADSÁG SZIMBÓLUMA: A BUDAI VÁR



**Az 1956-os forradalom és szabadságharc Magyarország történelmének egyik legsötétebb és legfényesebb fejezete egyszerre. Az események fontos színhelye volt a budai Vár, ahol a magyar nép bátor és elszánt harcosaival a magyar szabadság és függetlenség mellett állt ki.**

1956. október 23-án az egyetemisták békés felvonulása tiltakozássá nőtt, és néhány óra alatt rendszerellenes tömegtüntetés, majd fegyveres felkelés lett. Egy emberként harcolt a város: diákok, munkások, honvédek, rendőrök és civilek fogtak össze a szovjet csapatok és az Államvédelmi Hatóság emberei

ellen. Hősies küzdelmük története bejárta az egész világot.

A forradalom során több harc és összecsapás zajlott le a budai Várban. A Vár lett az ellenállás egyik ismert fővárosi helyszíne.

A forradalom kimagasló alakja, Mindszenty József bíboros a forradalom súlyát és jelentőségét a saját sorsával, személyes szerepvállalásával is megpecsételte. A felkelés során Mindszenty a mai Budavári

**A BUDAI VÁRBAN TÖRTÉNT ESEMÉNYEKNEK KIEMELTEN FONTOS SZEREPÜK VOLT 1956-BAN.**



Fortepan/Nagy Gyula



Fortepan/Ethzurich



Fortepan/Nagy Gyula



Fortepan/Nagy Gyula

📍 **A Primási palota udvarán Mindszenty József bíboros hercegprímás, esztergomi érsek felsőpetényi őrizetéből kiszabadulva rádióbeszédre készül**

📍 **Balra fent: Március 15. tér, háttérben a budai Vár, jobbra Erzsébet királyné emlékművének csarnoka. Jobbra fent a Linzi lépcső, szemben egy kiégett Csepel bányászbusz, távolabb az Országos Levéltár épülete**

Palotanegyedben tartózkodott. A bíboros korábban az egyház és a kommunista rezsim közötti konfliktus miatt került börtönbe. Sokak számára ő jelképezte az ellenállást a kommunista rendszerrel szemben. Amikor a forradalom kitört, Mindszenty bíboros szabadlábra került, és a Várban számos eseményhez és mozgalomhoz csatlakozott. 1956. október 31-én itt tartott misét, amelyen tízezrek vettek részt.

A budai Várban zajló események példát mutattak a magyar nép elszántságáról és a szabadság iránti vágyáról. Az 1956-os forradalom és szabadságharc minden időben emlékeztet arra az

*A harcok 1956. október 23-a után még napokig folytatódtak, és sok áldozatot követeltek mindkét oldalon.*

összefogásra és harcra, amelyben az emberek kiálltak a jogaikért, a szabadságért és igazságért az elnyomással szemben. A meggyötört és megalázott magyar nép a sztálinista terror ellen forradalmat,

a szovjet hadigépezet ellen szabadságharcot indított. A felkelés sikerrel járt, és azt csak a szovjet csapatok túlerejével lehetett leverni.

## 1956 A MŰVÉSZETEK BEN

20. századi történelmünk egyik legmeghatározóbb eseményének emlékét és eszméit számtalan magyar és külföldi irodalmi, képzőművészeti, zenei és mozgóképes alkotás őrizte meg a jövő nemzedéke számára. Rengeteg vers, dráma, regény és esszé született magyar és idegen nyelveken is. 1956 eseményei nekünk és más nemzeteknek is elemi erejű élményt jelentett.

Neves, világszerte ismert értelmiségiek álltak ki a magyarok ügye mellett. Többek között Albert Camus, akinek szavai máig mértékadóak világszerte a magyar forradalom megítélésével kapcsolatban: „A legázolt bilincsbe vert Magyarország többet tett a szabadságért és igazságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben. [...] Nyomorúságuk, láncaik és száműzöttségük ellenére királyi örökséget hagytak ránk, melyet ki kell érdemelnünk: a szabadságot, amelyet ők nem nyertek el, de egyetlen nap alatt visszaadtak nekünk!” ✂



Fortepan/Ethzurich



Fortepan/Vozarik Edit



# MAHUNKA IMRE, AZ ADAKOZÓ BÚTORGYÁROS



**Párizsban, Münchenben és Londonban a legjobb mesterek mellett tanulta ki a szakmát, a Budavári Palota bútorait készítette a századelőn, és végrendeletében úgy határozott, vagyona nagy részéből épüljön katolikus templom szülőhelyén, Albertfalván.**

**A**lbertfalván született 1859 októberében, amely akkoriban még önálló községként létezett. Édesapja asztalos volt, így nem lehetett kérdés, hogy Mahunka Imre is ezt a hivatást választja. Hosszú éveken át külföldön képezte magát, Párizsban, Münchenben és Londonban a legkiválóbb asztalosoktól tanulta a szakmát. A hazatérése után kezdetben a Soroksári út 43. szám alatt volt műhelye. Ekkor még nem volt elég bevétele ahhoz, hogy igazán reklámozza a cégét, így apróhirdetéseket adott fel a lapokban, amelyekben ebédlőgarnitúrát, hálószobabútorokat hirdetett.

1884-ben, huszonöt évesen vette el feleségül Kovács Adélt. A házaspár hiába szeretete volna, gyermekük nem született.

1891-ben Budapesten, a VIII. kerületben, a Rigó utca 8. szám alatt nyitotta meg bútortelepét az egyre ismertebb asztalos. A következő szöveggel tudatta a lapokban a jeles eseményt: „Új bútortelep Budapesten. Mahunka Imre, a fővárosban előnyös, ismert bútor és műasztalos, ki több évig Párizsban és Londonban foglalkozott és képezte magát szakmájában műszaki tökélyre, május hó elsején saját házában helyezte át műhelyét.”

Egy évvel később aztán nem a csodás bútorai miatt került be az újságokba, hanem azért, mert a műhelye udvarán abban az évben már másodszer virágzott a



**„PÉLDÁJA BIZONYÍTTA, HOGY KOMOLY MUNKÁVAL, A MESTERSÉG SZERETETÉVEL, MEGBÍZHATÓSÁGGAL MILY SOKRA VIHETI AZ IPAROS.”**



**A SZECESSZIÓS DOLGOZÓSZOBA ÉS A PALOTA HUNYADI-TERMÉNEK BÚTORAI IS A MESTER MŰHELYÉBEN KÉSZÜLTEK.**

vele” – hangoztatta Mahunka, aki nem mellékesen a budapesti Polgári Dalkör oszlopos tagja volt, és ott volt a józsefvárosi Kaszinó alapító tagjai között is.

Idősebb korában a politikába is belekóstolt, a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának delegáltjaként a nemzetgyűlésbe is bevásztották.

A neves bútorgyáros, aki a századelőn hódító szecessziót rendszeresen megjelenítette a bútoraiiban, 1923-ban, csupán 62 éves korában elhunyt. Halála előtt a feleségével közösen úgy döntött, mivel gyermekük nem született, a vagyonuk nagyobb részét jótékony célokra fordítják. A végrendeletben első helyen jelölték meg, hogy a pénzükből épüljön meg Albertfalván a régen várt katolikus templom. Arról is döntöttek, hogy a vagyonukból készüljön gyermeküdü. A Rózsadombon, a Kavics utca 9. szám alatt évekkal később át is adták a Mahunka Imre Gyermeküdü. Az üdü telkén az

meggyfája. Emellett persze bútorainak is híre ment. Az 1900-as párizsi világkiállításon éremmel jutalmazták, és megkapta a császári és királyi udvari szállító címet. A műhelyéből számos „bütorköltemény” került a Budavári Palotába, például a Hunyadi-terembe, de az Országház berendezései közül is sok az ő munkáját dicséri.

Nem csoda, hogy egyre többen emlegették együtt a kor népszerű asztalosmesterével, Thék Endrével, aki a Budavári Palotában a Szent István-terem csodás faburkolatait, ajtóit, bútorait készítette. Többek között közös volt bennük, hogy mindketten saját erőből, nehéz sorból emelkedtek a leghíresebb iparosok közé.

Mahunka Imre azt szorgalmazta, hogy az ipari tanulók oktatását fejlesszék, egy időben még miniszteri biztosként is érvelt mellette: „Mennyivel hamarabb elsajátíthatná a tanonc az ismereteket, ha nem csupán látás után, gépiesen tanulja, hanem bizonyos rendszerbe foglalt, okszerű technikai magyarázó tanítás útján ismerkedik meg

➔ **A Hunyadi-terem bútorai is Mahunka műhelyében készültek**

*Az 1900-as párizsi világkiállításon éremmel jutalmazták, és megkapta a császári és királyi udvari szállító címet.*

ünnepélyes átadás során felavatták a híres szobrász, Kisfaludy Strobl Zsigmond művét, amely a bútorgyáros és a feleségét ábrázolta. A szobor 2010-ben Albertfalvára került, a bútorgyárosról elnevezett térre.

Mikor a híres asztalos 1923-ban meghalt, a lapok is meggyászolták. Az egyik a következőt írta: „Mahunka példája bizonyítja, hogy komoly munkával, a mesterség szeretetével, megbízhatósággal mily sokra viheti az iparos.” ✿





# VAGYOK, AKI VAGYOK

CÍMMEL NYÍLT KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS  
AZ YBL6-BAN



**A Jáky-gyűjtemény részét képező több mint 100 festmény hat tematikus termen keresztül mutatja be a magyar képzőművészet 1945 utáni történetét. A Várkert Bazár Déli palotájában, az YBL6 Művészeti Térben nyílt kiállításon, ahol a hazai műgyűjtés egyik legismertebb mai kollekciójának válogatásával ismerkedhetnek meg a látogatók.**



**A** *Vagyok, aki vagyok* című kiállításnak az YBL6 Művészeti Tér ad helyet, amely a legkiválóbb hazai képzőművészetekkel való találkozást kínálja a Budavári Palotanegyedbe látogatóknak. A mostani tárlat különlegessége, hogy stílusirányzatoktól függetlenül képes felmutatni a kelet-nyugat közötti kapcsolódás jegyeit a korszak összes uralkodó vagy éppen rejtőzködő művészeti alkotásában. 1990 után közel két évtizednek kellett eltelnie, hogy a gyűjtők új generációja jelenjen meg, akik már szerves egységben képesek láthatóvá tenni a Kádár-korszak kulturális apátiájában, illetve a rendszerváltozás után született művészeti jelenségeket. Ilyen kivételes értéket képvisel a Jáky-gyűjtemény is.

Az ezredfordulón új utakra lépő kortárs mecenatúra irányával összhangban a Jáky Balázs műpártoló nevét viselő gyűjtemény sem csupán a szocializmus zárványszerű progresszív szellemi életének magatartásformáira fókuszál. A nyitottabb horizontú kollekció alapkarakterét a párbeszédre alapuló értékteremtés friss lehetőségei és ezek láthatóvá

**AZ YBL6 NEVÉBEN IS EMLÉKET KIVÁN ÁLLÍTANI A VÁRKERT BAZÁR KIMAGASLÓ ÉPÍTÉSZÉNEK, YBL MIKLÓSNAK.**



**☞ Papp Gábor, a Várkeresztény Turistika és Rendezvényigazgatója (balra), Jáky Balázs műgyűjtő (középen), és Nemes Péter kurátor (jobbra) az YBL6 Művészeti Tér legújabb tárlatának megnyitóján**

tétele jelenti. A párbeszéd Ady Endre „kompország”-gondolatán, a klasszikus és modern magyar progresszív művészet Kelet- és Nyugat-Európa között betöltött „híd”-szerepén alapul, Nemes Péter kurátor szintén ezt avatja rendezőelvvé a *Vagyok, aki vagyok*-kiállítás anyagában. Kezdvé Vajda Lajos és Korniss Dezső szentendrei programjától, visszaköszön az Iparterv-generáció néven elhíresült alkotók tevékenységében, valamint az 1980-as évek művészetének egyre nemzetközibb jellegűvé válásában is.

Mint azt a kurátor a kiállítás sajtótájékoztatóján elmondta a gyűjtemény válogatott anyaga hat tematikus termen keresztül mutatja be a magyar képzőművészet történetének félmúltját 1945-től az 1990-es évek végéig. A tárlat három alappilléren nyugszik, melyeket időrendben az Európai Iskola hagyományai, az úgynevezett Iparterv-generáció meghatározó figuráinak életműve, valamint az 1980-as és az 1990-es évek Új szensibilitása jelenti. Többek között olyan meghatározó alkotók munkáit lehet megtekinteni, mint Vajda Lajos, Anna Margit, Korniss Dezső, Kondor Béla, Ország Lili, Keserű Ilona, Bak Imre, Lakner László, Csernus Tibor, Mengyán András és Molnár Vera.

A válogatás különleges kvalitását többek között az is jelzi, hogy képes a progresszív hagyományainak, valamint napjaink törekvéseinek gyűjteményi szintézisére. A Jáky-gyűjteményben így nemcsak az 1940-es és 1950-es évek hazai haladó törekvéseit, az 1960-as évek

Iparterv-generációjának meghatározó főműveit, vagy éppen a korszak nagy „remetéinek” jellegzetes alkotásait, hanem a progresszív hagyományokra épülő, és az 1990-es években egyre inkább az új képtípusok felé forduló fiatal nemzedék egy-egy meghatározó munkáját is ott találjuk.

A 21. századi igényeket kielégítő helyszínnel új fejezet kezdődött a Várkert Bazár kiállítási programjában. Olyan kiállítási és rendezvényhelyszín jött létre, amelyben az időszaki kiállítások mellett a gyerekeket és a felnőtteket egyaránt aktív művészeti párbeszédre hívó programok is helyet kapnak, de információs szolgáltatásokkal is várja a megújuló Budavári Palotanegyed látogatóit – erről Papp Gábor, turisztikai és rendezvényigazgató beszélt a tárlat sajtótájékoztatóján.

Az YBL6 nevében is emléket kíván állítani a 19. századi Magyarország és egyben a Várkert Bazár kimagasló

építészének, Ybl Miklósnak. A Várkert Bazár épületegyüttesét nemcsak iparművészeti csodák díszítik, de jelentős művészek is kötődnek hozzá. 1884-ben nyitott itt műtermet Strobl Alajos szobrászművész, majd 1893-ban a műtermét jóbarátja, Fadrusz János szobrászművész kapta meg – tette hozzá Papp Gábor. A Várkert Bazárban kapott helyet a Magyar Történelmi Képcsarnok, 1888 és 1918 között pedig itt működött a Magyar Királyi Női Festszínház olyan festőművészek vezetésével, mint Lotz Károly. A sort hosszan lehetne folytatni, hiszen fennállása alatt művészek százai kötődtek a Várkert Bazárhoz – ezt az örökséget eleveníti fel a Déli palotában helyet kapó YBL6 Művészeti Tér, amelynek célja, hogy a hazai képzőművészet legkiválóbb alkotásait mutassa be a közönségnek.

A kiállítás 2024. június 22-ig látható naponta 10-től 18 óráig. ☞

**További információk:**  
[www.varkertbazar.hu](http://www.varkertbazar.hu)







# EMLÉKÉRME KÉSZÜLT A LOVARDÁRÓL



A Magyar Nemzeti Bank különleges, hatszög alakú színesfém emlékérmét bocsátott ki. A Budavári Palotanegyed egyik kiemelkedő épületét, az újjáépített Lovardát, valamint előtérben a Lovát fékező csikós szobrát ábrázoló emlékérmé a Nemzeti Hauszmann Program eredményeit bemutató sorozatot gazdagítja.

A Nemzeti Hauszmann Program célja, hogy Magyarország kiemelkedő értékű szellemi és kulturális öröksége, a Budavári Palotanegyed újra a 19–20. század fordulóján, a városrész fénykorában kialakult arcát mutassa úgy, ahogy azt Hauszmann Alajos építész megálmodta.

A semmiből újjászületett, rendezvényteremként működő Lovardát két évvel ezelőtt vehette birtokba a nagyközönség.

## MEGÚJULÁS AZ EREDETI TERVEK ALAPJÁN

A Lovarda eredeti, neobarokk stílusú, de szecessziós jegyeket is viselő épülete 1899 és 1901 között készült el Hauszmann Alajos tervei

alapján. Magyar jellegét hangsúlyozza, hogy előtte állították fel ifj. Vastagh György négy méter magas, *Lovát fékező csikós* szoborkompozícióját 1901-ben. A második világháború pusztításai ezt az épületet sem kímélték, és bár a háborús sérülések ellenére megmenthető lett volna, ideológiai okokból a kommunista hatalom 1950-ben teljesen lebontatta.

Az épület belsejének leglátványosabb része, a lovaglóterem ácsolt fa díszmennyezete eredetileg Neuschloss Károly műhelyében készült, a hatalmas méretű, fehér és zöld színű üvegablakok pedig Róth Miksa nevéhez fűződnek. A 30 méter magas épület csúcsdíszei



**AZ EGYEDÜLÁLLÓ EMLÉKÉRMÉ-SOROZAT ELEMEI EGYBEILLESZTHETŐK, MÉHSEJTSZERKEZETET ALKOTNAK.**

kel, kupolákkal és angol természetes palával fedett tetőszerkezete 2021-ben megnyerte a Nemzetközi Tetőfedő Szövetség világbajnokságát.

A Lovarda az újjáépítést követően 2021-ben multifunkcionális rendezvényteremként nyitotta meg kapuit.

## ÉVSZÁZADOK GAZDAG TÖRTÉNETE

A különleges, hatszög alakú színesfém emlékérmé a Nemzeti Hauszmann Program eredményeit bemutató érmesorozat második része. Egyedülálló módon, a sorozat elemei egybeilleszthetők, méhsejtszerkezetet alkotnak majd. Előlapján a Királyi Palota épületének 19–20. századfordulós állapotát tükröző homlokzati részlete látható. A fölötté köríven futó díszítőmotívum a Szent István-terem falikárpitmintáját idézve az érmesorozat kezdő darabjára utal vissza, és egyben fonódó motívumként a sorozat következő tagjait is összeköti. Az emlékérmé hátlapján a Nemzeti Hauszmann Program részeként újjáépített Lovarda homlokzatának ábrázolása látható, az előtérben ifj. Vastagh György szobrával. A Nordic gold alapanyagú színesfém emlékérmét Endrődy Orsolya és Endrődy Zoltán iparművészek tervezték.

Az érmesorozat további darabjait a tervek szerint a következő évek során bocsátja ki a Magyar Nemzeti Bank, évente mindig egyet.

## HÍDPÉNZ

Hazánkban a közteherviselés felé vezető úton jelentős lépés volt a kötelező híd vám, amelyet először a Lánchídon való átkeléskor, 1849 és 1918 között kellett megfizetni. Ennek tényét a hídpenzzel igazolták. Az átkelő az egyik hídfőnél álló vámháznál megvásárolta, a másik oldalon leadta az érmét. Kezdetben feliratok nélküli, úgynevezett „néma” bárcák voltak, idővel azonban különféle díszítéseket kaptak. A jelentős összegből kivitelezett hidakon szedett hídpenzt a karbantartás és az üzemeltetés költségeire fordították.

A *Hauszmann-sztori* című kiállításon a Nemzeti Hauszmann Program keretében zajló építkezéseket, fejlesztéseket, azok eredetét és a Királyi Palota fénykorát ismerhetik meg a látogatók. A kiállításon látható az a régi hídpenz is, amely a Dísz téren újjászülető Vöröskereszt Egylet egykori székházának mélypincéjéből került elő.



Egykori hídpenz



Országos Széchényi Könyvtár





## HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

**A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől. Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.**

### A TERVEZETT ÜTEMBEN HALADNAK AZ ÉPÍTKEZÉSEK

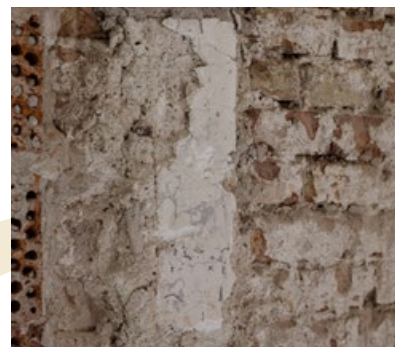
Az ütemterveknek megfelelően haladunk a Budavári Palotanegyed egykori palotáinak újjáépítései. Így a legutóbbi szakaszban elkészült a József főhercegi palota tetőszerkezetének acélváza, valamint az épület lépcsőcsarnokában az üvegtető tartószerkezete is. Az újjáépülő egykori Vöröskereszt-székház belső udvarára pedig bekerült a készülő belső átrium üvegfala, valamint 9 darab üveggerenda.

A korábbi Honvéd Főparancsnokság megújuló épülete körül már

megépült a nehézállványzat. A nagy teherbírás elengedhetetlen ahhoz, hogy a nehéz köelemek biztonságosan felkerüljenek a palota homlokzatára. Elkészült az épület tetején, a kupola fölött elhelyezkedő lanterna díszműbádogos borítása, és felkerült rá a csúcscsúsz.

### KULCSFONTOSAGÚ ÉPÜLETMARADVÁNYOK

A Budavári Palota megkezdett megújítása során a Nemzeti Hauszmann Program szakemberei eredeti helyén találtak rá a ruhatár-előcsarnok stukkómárvány falborításának egy kis darabjára, valamint a terem nyugati falának egyik ívmezőjére. A most feltárt stukkómárvány maradvány jelentősége, hogy kétséget kizáróan szemlélteti az eredeti falburkolat színét, anyaghasználatát és textúráját, amelyek pontos megállapítása – színes fényképfelvételek hiányában – eddig lehetetlen volt. A korábban az udvaron megtalált szürkés-barnás-sárgás színű márvány töredékek után a falon most fellelt eredeti burkolat fehér alapszínnel rendelkezik, amelyet világosszürke mezőtöredékek szabdálnak.



A Várkapitányság szakemberei az egykori ruhatár-előcsarnok délkeleti sarkában rátaláltak a falakat tagoló egykori vakívek maradványára is. A tagozott keretkezéssel hangsúlyozott, félköríves záródású ív különlegessége, hogy 1911-ben előtte helyezték el a ruhatár-előcsarnok díszét, Jankovits Gyula *Libatolvaj* című, carrarai márványból kifragott szobrát. A szobor 1945-ben, a palota ostroma idején súlyosan megrongálódott, azonban a csodával határos módon túlélte a kommunizmus időszakát, és 2016-os restaurálását követően ma is megcsodálható az újjászületett Szent István-terem előtt, a Budapesti Történelmi Múzeum lépcsőcsarnokában.



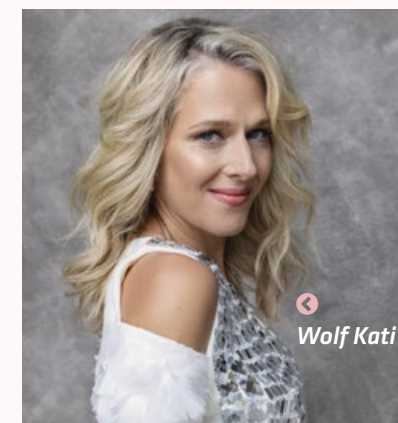
## ÉLJÜK ÁT AZ ÉLŐ ZENE ÖRÖMÉT



**Wolf Katit egy ország zárta szívébe, amikor kislánként a *Vuk* című animációs film főcímdalát énekelte. 2011-ben ő képviselte Magyarországot az Eurovíziós Dalfesztiválon, és mára számos dala lett sláger. November 26-án az *Új utakon* című lemezét bemutató koncerten találkozhatunk vele, a Várkert Bazárban.**

„Az elmúlt években számos olyan élmény, érzés, történet zajlott bennem és körülöttem, ami önmagamról is sokat tanított. Előadóművész vagyok, szeretem a megéleéseimet a zenén keresztül feldolgozni, és ezt a sok mindent nem lehetett egyetlen dalba beletenni” – mesélte az énekesnő. „Egy egész lemeznyi anyagot készítettünk, ezt hallhatja majd a Várkert Bazárban a közönség egy látványos nagykoncert keretében. Az *Új utakon* című lemez nyolc vadonatúj dalt és két feldolgozást tartalmaz, minden szerzeményhez személyes élmény alapján kötődöm. Hiszek az élő éneklésben, az élő muzsika utánozhatatlan varázsában. Épp ezért kerestem egy ideig azokat a zenészeket, akikkel állandó zene-karként tudunk fellépni, és csapatként tudunk alkotni” – tudtuk meg. A Várkert Bazárban a megújult Wolf Kati Band lép színpadra.

Az énekesnő számára érdekes új tapasztalás, hogyan változik mint nő, anya, előadó és szerző, valamint az



Wolf Kati

is, hogy milyen új helyzetek elé állítja az élet, amelyben számos fejlődés, bölcsesség, elengedés, öröm és bánat is megfér. „Sokan azonosítanak egy távolinak tűnő divajelenséggel, pedig én a színpadon nagyon élvezem a pörgést, tudunk zúzni is, és rengeteg humor, szeretet van bennünk. A koncerteken ezeket a skatulyákat, sztereotípiákat is fel szoktuk számolni. Wolf Katiról él egy kép az emberek fejében, de aki eljön a koncertre, általában jó értelemben meglepődik, és bulizunk egy jót. Egyetlen dologból nem engedek, és szerencsére a zenekar tagjai is így gondolkodnak, és az a legmagasabb zenei minőség” – fejtette ki ars poétikaként.

A Várkert Bazárral kapcsolatban elmondta, hogy éppen az a jó benne, hogy minden alkalommal kicsit más a körülmény, kicsit más a közönség. „Ráadásul az élő zene varázsa éppen ebben rejlik, egy gitárszóló, a zenészek improvizációja, az ott és akkor

megszülető ének, az összhang a színpadon és a közönségben zseniális élményeket adhat nekünk is, nem csak a közönségnek. Én arra buzdítok mindenkit, hogy vegyen fel egy-egy percet a koncertből, és sodródjon velünk, táncoljon, ugráljon, élje át a zene örömét, adja ki itt a stresszt, a feszültségét, hiszen ezt semmilyen képernyő nem tudja megadni vagy pótolni. Szeretnénk a valódi koncert-élményt a fiataloknak is továbbadni, hogy érezzék meg a különbséget a valódi és a gépi, virtuális dolgok között” – mondta.

### PROGRAMOK A VÁRKERT BAZÁRBAN

- 10. 17. Várkert Irodalom Aposztróf: Szabó Magda
- 10. 23. Márai és '56
- 10. 25. OpeRandi: Emlékek
- 10. 26. A végzet órái – Egyszemélyes opera '56-ról
- 10. 28. Játékszüret Családi Nap
- 10. 31. Hiperkarma Halloween
- 11. 06. Várkert Irodalom Aposztróf: Sport és irodalom
- 11. 20. Márai és Bécs
- 11. 26. Wolf Kati: Új utakon
- 12. 03. Honvéd Férfikar
- 12. 05. Várkert Irodalom Aposztróf: Adventi irodalom és gasztronómia
- 12. 09. Szarka Tamás adventi koncertje
- 12. 10. Barcelona Gipsy balKan Orchestra
- 12. 12. Adventi OpeRandi
- 12. 16. Bagossy Brothers



Wolf Kati Band



Várkert Bazár



# CSÚCSDÍSZEK A DÍSZ TÉREN



**Az egykori Vöröskereszt-székház elegáns épületének helye 1946 után évtizedekig városképi sebként tátongott a budai Várban, ám a Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhetően napról napra közelebb kerülünk ahhoz, hogy a Dísz tér visszakapja régi, századfordulós fényét. A rekonstrukciós munka a nyár folyamán újabb fontos állomáshoz érkezett: augusztusban az újjászülető épület csúcscsúcsai is a helyükre kerültek.**

Jó ütemben, a tervek szerint haladnak a Dísz tér délkeleti sarkán található egykori Vöröskereszt-székház újjáépítési munkálatai. A különleges palota – mely annak idején a századforduló két talán legkiválóbb építésze, Hauszmann Alajos és veje, Hüttl Dezső tervei alapján született meg – a második világháború végéig szerves része volt a Budavári Palota-negyed látképének. A saroktelket (a korábban rajta álló épülettel) 1900-ban vásárolta meg 334 ezer koronáért a Magyar Szent Korona Országainak Vöröskereszt Egylete, amely szinte azonnal kiadta a megbízást új székházának felépítésére. Hamar kiderült azonban, hogy az 1902-ben átadott, impozáns és eklektikus palota túl nagy lesz a segítség-szervezetnek, ezért egyes részeit bérbé adták az államnak. Így költözött be oda a Magyar Királyi Horvát-Szlavón-Dalmát Minisztérium, majd 1920-tól a Külügyminisztérium. Noha a második világháború pusztításai a



**A NEMZETI HAUSZMANN PROGRAM KERETÉBEN 2020-BAN INDULT MEG AZ ÉPÜLET REKONSTRUKCIÓJA A KORSZAK IRÁNTI HŰSÉG ÉS A MODERN KORSZERŰSÉG SZELLEMEBEN.**



Vöröskereszt-székházat sem kímélték, a budai Vár ostroma során kapott belövések ellenére megmenthető lett volna, ám 1946-ban mégis a teljes lebontása mellett döntöttek. Helyén egészen a közelmúltig a környékhez méltatlan zsidóváros működött.

A Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhetően 2020-ban indult meg az épület rekonstrukciója a korszak iránti hűség és a modern korszerűség szellemében. Az építkezést nem csupán komoly előkészítő munka előzte meg, melynek során a művészettörténészek összegyűjtötték minden, még fellelhető archív anyagot, hanem alapos és gondos régészeti feltárás is történt a területen. A szakemberek több értékes leletet is a felszínre hoztak, kiemelkedő jelentőségű az a két, Álmos és Előd vezért ábrázoló szobor, melyek

egykor a Halászbástyát díszítették. Mikula Ferenc alkotásai a telek alatt található pincerendszer feltárása során bukkantak elő a föld alól.

2022 áprilisára az építkezés elérte az eredeti, századfordulós tervek alapján újjászülető Vöröskereszt-székház szerkezetének legmagasabb pontját. Az új épület tervezése során a homlokzatot, a díszbejáratot és a tanácsstermet korabeli fotók, valamint a pincében talált törmelékből előkerült eredeti homlokzattöredékek alapján rekonstruálták a szakemberek, akiknek nem volt könnyű dolguk, hiszen az, hogy milyen formák díszítették egykor a palotát, néha nagyon nehezen látható a régi, fekete-fehér fényképeken.

2023 tavaszán a helyükre kerültek az egykori székházépület



**📷 A díszítőelemeket korabeli fotók és a pincében talált eredeti homlokzattöredékek alapján rekonstruálták a szakemberek**

főbejáratát díszítő hatalmas, orosz-lánfejes posztamensen nyugvó dór oszlopok, valamint a lábazati kövek visszahelyezése után megkezdődött a homlokzatképzés, illetve elindultak a belső szakipari munkák is. A homlokzat első újragyártott ornamentumai a nyár folyamán érkeztek meg a műhelyekből. Augusztusban pedig a rendkívül bonyolult és számos egyedi műszaki megoldással kialakított tetőszerkezet ékességét is rögzítették a Dísz téri épület két sarokkupoláján: az egyenként másfél tonna súlyú csúcscsúcsok végpontjai 34 méter magasan állnak. A villámhárítóként is funkcionáló záróelemeket közel harminc szakember fél év alatt alkotta újra. Elkészült a tető patinázott bádofedése, és helyükre kerültek a csiga- és kagylómintákkal díszített manzárdablakok, a tetőkori lát díszműbádogos posztamensei, valamint az attikafal faragott kőelemei. Jövőre megkezdődnek az újjászülető épület belsőépítészeti munkái is, melyek közül kiemelkedik majd a díszbejárat, illetve a díszterem kialakítása. ✂





# JÓZSEF NÁDOR NYOMÁBAN



**A magyar reformkor emblematikus személyisége, Habsburg-Lotaringiai József Antal nádor, főherceg több mint fél évszázadig tartó kormányzását és a hozzá kötődő helyszíneket bemutató fotókat tekinthetnek meg a látogatók a Várkert Bazár Glorietthez vezető rámpáján. A legmagyarabb Habsburg – József nádor nyomában című tárlat szeptember végétől várja az érdeklődőket.**

A Budavári Palotanegyed újjászületését megvalósító Nemzeti Hauszmann Programnak az egykor csodálatos épületek újraalkotása mellett az is feladata, hogy felkutassa és bemutassa a városrész évszázados múltjához köthető kulturális örökséget, neves személyiségeket – hangsúlyozta a kiállítás megnyitóján a Budavári Palotanegyed megújításáért felelős kormánybiztos. Fodor Gergely elmondása szerint példaértékű város-

szépítő tevékenysége során József nádor jelentős figyelmet fordított szűkebb rezidenciájára, a Királyi Palotára és annak környezetére is.

A „legmagyarabb Habsburg” főherceg több mint fél évszázadig (1796–1847) állt az ország élén, és viselt gondot nemcsak Magyarország sorsára, hanem székhelye, Pest-Buda fejlődésére is. Alig volt 26 éves, amikor a kor legnagyobb zeneszerzője, Beethoven az ő első felesége tiszteletére rendezett ünnepsorozat keretében

lépett fel a budai Várban, a Karmelita kolostorban. Neki köszönhetjük a Margitsziget parkosítását is. Életét családi tragédiák övezték, miközben több mint öt évtizeden keresztül volt az ország nagy népszerűségnek örvendő, köztiszteltetben álló nádora.

A magyar ügy és a főváros fejlődése iránt tanúsított elkötelezettsége, fáradhatatlan tenni akarása és munkabírása számunkra is példaértékű – hangsúlyozta Fodor Gergely kormánybiztos, hozzátéve, hogy a legmagya-



➤ A kiállítás kurátora, Nánay Mihály történész

➤ A kiállítás megnyitóján a Budavári Palotanegyed megújításáért felelős kormánybiztos, Fodor Gergely

rabb Habsburg örökségéhez akkor lehetünk igazán méltók, ha ugyanazzal az elszántsággal és szorgalommal folytatjuk a városépítő munkát, ahogy ő tette csaknem másfél évszázaddal ezelőtt. Mint a kormánybiztos kiemelte, a Nemzeti Hauszmann Program célja, hogy a Budavári Palotanegyedet úgy adja vissza az embereknek, ahogyan azt Hauszmann és kortársai ránk hagyták. Habsburg-Lotaringiai Mihály főherceg, József nádor ükunokája méltó és szép szabadteri kiállításként jellemezte az ükapja tiszteletére megnyílt tárlatot. Felidézte, hogy József főherceget a Habsburg-dinasztia magyar ágának megalapítójaként tartják számon. Támogatása nélkül hiába fogantak volna meg „a reformkor vitathatatlanul legnagyobb alakja”, Széchenyi István gróf korszakalkotó gondolatai, de nagyrabecsüléssel nyilatkozott a nádorról a sok kérdésben radikális Kossuth Lajos is. „Szívvel-lélekllel magyarnak vallotta magát, büszke volt arra, hogy ereiben Árpád vezér vére csörgedezik, hiszen a Habsburgok őse III. Béla egyik lányát vette feleségül” – emlékezett ükapjára Habsburg-Lotaringiai Mihály.

Nánay Mihály, a tárlat kurátora elmondta, a kiállítás tablói elsősorban József nádor gyakorlati tevékenységére fókuszálnak. Mint emlékeztetett, a nádori kinevezésekor a magyarok hatalmas szeretettel fogadták „saját Habsburg főhercegüket”, aki végre saját udvartartást hozott a budai Várba.

A kiállítás 10 darab szabadon álló, kivilágított installációban összesen 20 tablőfelületen keresztül mutatja be Habsburg-Lotaringiai József Antal főherceg nádori tisztségének és életének fontos állomásait, döntéseit.

**A TÁRLAT, MELYEK JELENKORI KÉPEIT KÁRÁSZ KAROLINA, A VÁRKAPITÁNYSÁG FOTOGRÁFUSA KÉSZÍTETTE, NOVEMBER VÉGÉIG LÁTHATÓ A VÁRKERT BAZÁR GLORIETTHEZ VEZETŐ RÁMPÁJÁN.**



➤ Habsburg-Lotaringiai Mihály főherceg és felesége, Lévai Anikó és Fodor Gergely kormánybiztos



# GRIFFMADÁR, KAGYLÓK ÉS AKANTUSZLEVELEK

BÁDOGBÓL SZÜLETIK ÚJJÁ  
AZ EGYKORI HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG TETŐZETE

**Kallina Mór eredeti tervei és az épületről fennmaradt fotók alapján alkották újra a szakemberek a Dísz téren újjáépülő egykori Honvéd Főparancsnokság csúcspdíszait abban a csepeli műhelyben, ahol a Lovarda eredeti formájában újjáépített tetőszerkezete is készült, mely a Nemzetközi Tetőfedő Szövetség világbajnoki címét is elnyerte. A díszműbádogosok kihívásokkal teli értékteremtő munkájának köszönhetően hamarosan újra eredeti szépségében látható a Budavári Palotanegyed egyik legnagyobb és legszebb kupolája.**



Egy műemléki tetőszerkezet rekonstrukciójakor két út áll a szakemberek előtt: az egyik esetben az épület még meglévő díszlemeit veszik alapul a gyártás folyamán, a másikban pedig, ha ilyen nem maradt fenn, az egykori tervek és archív fotók alapján születnek újjá az elemek. A Honvéd Főparancsnokság épületével kapcsolatban – a második világháború pusztításai és a kommunista hatalom ideológiai döntései miatt – sajnos csupán a második út volt a járható, hiszen nem maradtak fenn az épület eredeti díszítőelemei. Noha az épület a budai Vár ostromát követően megmenthető lett volna, helyreállítás helyett az első emeletig visszabontották.

A rekonstrukciós folyamat során a szakemberek először újrarajzolták a díszeket, majd a grafikák alapján háromdimenziós plasztikus elemeket készíttettek, jellemzően agyagból. Arról, hogy a minták megfelelnek-e az egy-



☛ Csík Tibor bádogosmester ellenőrzi a kész díszítőelemet

*Az újjászülető három palota közül egyedül az egykori Honvéd Főparancsnokság épületének maradtak meg eredeti részei, amelyek műemléki védettségűek.*

A műhelyben, miután a prészszerző alá beillesztik a síklemezt, felmelegítik olyan hőfokra, hogy képlékeny legyen, majd kalapáccsal beigazítják a finomabb részeket. Amikor ez megtörtént, ismét egy melegítési fázis következik, amely azért is nagyon fontos, hogy a szakadásokat elkerüljék. Ezután még tovább igazítják az elemet, kikalapálják az apróbb gyűrődéseket, majd amikor készen van, lemezvágó ollóval vágják körbe, így távolítva el a felesleges részeket.

A Honvéd Főparancsnokság épületének helyreállítása 2022 tavaszán kezdődött meg, tavaly ősszel pedig már annak egyik leglátványosabb eleme, a kupolaszerkezet is a helyére került. A palotaépület ékköve a jövőben kilátóteraszként várja az ide-

kori terveken és a fotódokumentáción szereplő épületelemeknek, szakmai zsűri döntött – az elemek gyártása csupán ezt követően indulhatott meg. De hogyan is zajlik ez a különleges folyamat? A szakemberek a minták alapján először elkészítik a szerszámokat.

☛ Arról, hogy a minták megfelelnek-e az egykori terveken és a fotódokumentáción szereplő épületelemeknek, szakmai zsűri döntött







🕒 *Az eredeti tervek és a fotódokumentáció alapján előbb rajzok, majd azokból 3D makettek készültek*

Hauszmann Programnak köszönhetően nemcsak a Dísz tér, de a Szent György tér is ismét a századfordulós arcát mutatja hamarosan, hiszen Kallina Mór remekműve mellett újjáépül a Vöröskereszt egykori székháza, illetve a József főhercegi palota is. Érdekeség, hogy a most újjászülető három palota közül egyedül az egykori Honvéd Főparancsnokság épületének maradtak meg eredeti részei, amelyek műemléki védettségűek. Az épület a jövőben a Budavári Palotanegyed látogatóközpontja, kulturális és turisztikai kapuja lesz. A tetejéről pedig egyedülálló kilátás nyílik majd a Mátyás-templomra, a pesti oldalra és a Budavári Palotára is. ✂

látogatókat. Az újjászületett díszek a kupolán és a tetőszerkezet más pontjain foglalják majd el helyüket. A 19. század végének építészetére jellemző volt, hogy számtalan díszítőelemet alkalmaztak az épületek tetején, dacára annak, hogy azokat közelről nem láthatta senki. Napjainkban azonban már egy okostelefon vagy egy fényképezőgép is elég lesz ahhoz, hogy valaki az utcaszintről is megcsodálhassa a tetőt borító

különleges díszeket: vázákat, akantuszleveleket vagy éppen kagylómintákat.

Csaknem hatvan évet kellett várni arra, hogy a volt Honvéd Főparancsnokság visszanyerhesse egykori alakját, ám a Nemzeti

**AZ ÚJJÁÉPÜLŐ PALOTA A BUDAVÁRI PALOTANEGYED LÁTOGATÓKÖZPONTJA, KULTURÁLIS ÉS TURISZTIKAI KAPUJA LESZ.**



# ZENÉS DÍSZŐRSÉGVÁLTÁS A SZENT GYÖRGY TÉREN



**Hagyománnyá vált már a budai Várban, hogy tavasztól őszig havonta egyszer zenés díszőrségváltás fogadja az érdeklődőket a Szent György téren, a Sándor-palota előtt. A Magyar Honvédség Vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár zenekara és a 32. Nemzeti Honvéd Díszegység, Honvéd Palotaőrség katonái ünnepélyes őrségváltása nagy népszerűségnek örvend a látogatók körében.**

A 32. Testőrszereg Gyalogos Testőrsége mindennap díszőrséget lát el a Köztársasági Elnöki Hivatalnál, havonta egyszer pedig a Budapest Helyőrség Zenekarával együtt egy különleges programmal várják a turistákat és az érdeklődőket. „Igyekszünk úgy összeállítani a repertoárt – meséli Orbán Ádám főhadnagy, a Budapest Helyőrség Zenekarának karmesterhelyetese –, hogy a hagyományos magyar katonazenét is képviseljük a történelmi indulókkal, és magyar dallamokat is bemutatunk a Várban sétáló turistáknak, illetve igyekszünk ismert külföldi pop-rock és latin slágereket is megszólaltatni.”

A Budavári Palotanegyed és a Polgárváros határán fekvő Dísz tér nevének eredete is a katonasághoz köthető. A 18. század közepétől Parade Platznak, azaz Díszszemle térnek hívták. Nevét az egykori barokk kaszárnya helyőrségének gyakori díszelgéséről és őrségváltásáról kapta. A katonai őrségváltás hagyománya



a két világháború között az Oroszlános kapu előtt, a Főőrség épületénél folytatódott, és hamar a székesfőváros legnagyobb turistalátványosságává vált.

A zenés őrségváltás a második világháború után megszűnt. A magyar katonai virtust és hagyományokat megjelenítő díszes őrségváltás csak a kommunizmus bukását követően tért vissza a budai Várba, rendszeresé pedig 2015-től vált.

## A HONVÉD PALOTAŐRSÉGRŐL

A Honvéd Palotaőrség feladata a Köztársasági Elnöki Hivatal protokolláris őrzésén túl az elnöki zászló fel- és levonása, valamint a dísz-

őrség ellátása a Sándor-palota déli és nyugati kapujánál. Fegyverük a 2022-ben rendszeresített CZ BREN-2 típusú gépkarabély, míg a parancsnokok és a felvezetők 1861 mintájú gyalogsági szabályát viselnek. A palotaőrök a szolgálatukat a „Tihany” típusú díszelgő egyenruha csizmás változatában látják el, melyen a köztársasági elnöki kiscímer jelzi a katonák hovatartozását. A Koronaőrség fegyvernemi színe a skarlátvörös, a Lövészszázalójé a fehér, míg a Gyalogos Testőrség ékítményei palackzöld színűek, így a három alegység színeiben a nemzeti színeink köszönnek vissza.

A megújuló Budavári Palotanegyed egyik különleges látványosságát idén utoljára szeptember végén láthatták az érdeklődők. ✂





# A KORONÁZATLAN KIRÁLY ÉTELE



Elutasította a külsőségeket, ám kifogyhatatlan szenvedéllyel és nyitottsággal fordult az újítások felé. Magánéletében és a politikában is céltudatos volt. II. József személye ihlette azt a különleges péksüteményt, amelyet olvasóinknak ajánlunk.

A német-római császári trónt II. József 1765. augusztus 18-án foglalta el (magyar királyként 1780-1790). Anyja, Mária Terézia halála után mint a „kalapos király” került hatalomra Magyarországon. A felvilágosodás gyermekként soknyelvű, soknemzetiségű országait egységes, centralizált és rendi kiváltságoktól mentes, korszerű birodalomná akarta átgyúrni. Hogy esküje ebben ne korlátozza, Magyarországon meg sem koronáztatta magát, így lett belőle „kalapos király”. Józsefet a magánéletben és a politikában is a célra törés, a külsőségek iránti elutasítás jellemezte, birodalmát az anekdoták szerint kopott öltözetben, legendás gyűrött kalapjában járta. Reformjai jogosak és előremutatóak voltak, de türelmetlensége és erőszakossága szinte minden társadalmi réteget maga ellen



hangolt. Érdekes, hogy Budapesten és Bécsben is a nyolcadik kerület (Józsefváros, illetve Josefstadt) viseli a reformer uralkodó nevét.

A heves és újító szándékú királyról elnevezett különleges péksüteményt ajánljuk. ✂

## KALAPOS KIRÁLY

### Hozzávalók:

- 8 molnárka (vagy hasonló édeskés péksütemény)
- 2 tojás
- 5 dkg vaj
- 10 dkg reszelt márványsajt
- 1 dl tejföl
- 4-5 szál zöldhagyma
- só és törött bors, ízlés szerint
- 2-3 dl tej
- 1 teáskanál szardellapaszta

### Elkészítés:

A molnárkák tetejéről egy vékony lapot levágunk, belsejüket óvatosan kiszedjük. Ügyeljünk arra, hogy a péksütemény fala ne lyukadjon ki. A tojásokat keményre főzzük, meghámozzuk, és kis kockákra vágjuk. Hozzáadjuk a reszelt márványsajt felét, a szardellapasztát, a nagyon finomra vágott zöldhagymát, a tejföl felét, pici sót és törött borsot, végül a habosra kevert vaját. Jól összedolgozzuk a kivájt péksütemény belével, majd az egy pillanatra tejbe mártott molnárkákba töltjük. (Vigyázzunk, nehogy a sütemény túlságosan elázzon!) A molnárkák „kalapját” is megmártjuk a tejben, majd a tetejére kenjük a maradék tejföllel elkevert reszelt márványsajtot, és „félre csapva” ráillesztjük a púposra töltött sütemény tetejére. Előmelegített forró sütőben addig sütjük, míg a sajt teljesen rá nem olvad. Ne süssük barnára, mert keserű lesz!

Forrás: gasztrokaland.hu



# KERESZTREJTVÉNY



Olvasóinkat hónapról hónapra játékra hívjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése ezúttal: mely várbéli, a közelmúltban megújult kulturális-építészeti örökség részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét november 16-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény. A megfejtést postai úton beküldő játékosainkat kérjük, hogy a telefonszámukat is szíveskedjenek elküldeni a kapcsolatfelvétel megkönnyítése érdekében.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

	FELES-LEGESEN	FESZÜLTSG JELE	NÁTHA KEZDETE!	ADY ÍRÓI ÁLNEVE	KÁRTYA-JELZÉS	
1						D
RÓMAI EGYES		ÁTNYÚJT, NÉPIESEN HIDROGÉN VEGYJELE			LENDÜLET JELE FAHÁZ SZÉLEI!	
ÁHÍTANI KEZD! OROSZ NŐI NÉV			MŰHOLD-FIGYELŐ GÉP KOMÁROMI TELEPÜLÉS			
	SZÁMNEV, RÖVIDEN	JAPÁN LEGYEZŐ	LYUKAS ZSEB! PORTUGÁL AUTÓJEL	DÉL ANGOL FÉRFI-BECENÉV	FORDÍTOTT BETŰ EGY, NÉMETŰL	
CIGARETTA-MÁRKA						TÉRFOGAT JELE NEWTON RÖVIDEN
ZÁPFOG SZÉLEI!			NITROGÉN VEGYJELE MÁLTA AUTÓJELE	BECENEVE: DINUS ELŐTAG: NANO		
HITVÁNY EMBER					NORVÉGIA AUTÓJELE	ELLENÁLLÁS JELE



A megfejtést beküldő személyek a megfejtés beküldésével elfogadják, hogy személyes adataik kezelése a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajkoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztatónak megfelelően történik.





**ÚJ** KORTÁRS  
KIÁLLÍTÓTÉR  
a Várkert Bazárban

# VAGYOK, AKI VAGYOK

Magyar képzőművészet 1945 után  
Válogatás a Jáky-gyűjteményből

2023. 10. 14. – 2024. 06. 22.

[varkertbazar.hu](http://varkertbazar.hu)



Várkert  
Bazár



BUDAVÁRI  
PALOTÁNEGYED